

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szczepaniec (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie ze skargi E. W.

przy udziale Skarbu Państwa Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki

w postępowaniu III AUa 204/22 toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 11 stycznia 2024 r.,

- 1) stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. akt III AUa 204/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2) zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie w sprawie o sygn. III AUa 204/22 rozprawy w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia zwrotu akt;**
- 3) przyznaje skarżącej E. W. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w wysokości 2.000 (dwa tysiące) zł za okres od 26 stycznia 2022 r. do 28 listopada 2023 r.;**
- 4) zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz skarżącej E. W. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym;**

5. zarządza zwrot na rzecz skarżącej E. W. kwoty 200 (dwieście) złotych tytułem uiszczonej opłaty sądowej od skargi.

UZASADNIENIE

E. W. (dalej: „Skarżąca”) reprezentowana przez adwokata R. K. pismem z dnia 28 listopada 2023 r. (data prezentaty biura podawczego), działając na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznawania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 z późn. zm., dalej: „u.s.p.p.”), wniosła skargę na przewlekłość postępowania wszczętego przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. akt III AUa 204/22 o zwrot nienależnie pobranego świadczenia.

Skarżąca domaga się:

1. stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie;
2. wydania zalecenia rozpoznania sprawy w terminie 4 miesięcy;
3. zasądzenia od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz skarżącej kwoty 3 000 złotych;
4. zwrotu kosztów postępowania skargowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi na przewlekłość postępowania wskazano, że wyrokiem z 17 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił odwołanie E. W. od decyzji ZUS Oddział w Kielcach z 9 sierpnia 2021 r. w sprawie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Dnia 19 stycznia 2022 r. skarżąca złożyła apelację. Akta sprawy wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 26 stycznia 2022 r. Pismem z dnia 8 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny przesłał organowi rentowemu odpis apelacji. Od tego czasu nie podjęto w sprawie żadnych czynności. Na dzień sporządzenia przedmiotowej skargi minął prawie 1 rok i 10 miesięcy, a w sprawie nie został wyznaczony termin rozprawy. Podniesiono, że przyczyną przewlekłości jest opóźnienie Sądu Apelacyjnego w rozpoznaniu sprawy.

Wskazane powyżej okoliczności stanowią w ocenie skarżącej podstawę do stwierdzenia, że doszło do naruszenia jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Uczestnik postępowania w piśmie z 4 grudnia 2023 r. stanowiącym odpowiedź na skargę wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uznania o przyznanie mniejszej kwoty odszkodowania.

W uzasadnieniu wskazał, że od daty wpływu apelacji i nadania biegu postępowaniu apelacyjnemu, sprawa oczekiwała na rozpoznanie zgodnie z kolejnością wpływu. Wyjaśnił, że w referatach sędziów nadal oczekują na terminy rozpraw sprawy, które wpłynęły do sądu w 2019 r. Terminy wyznaczanych rozpraw wynikają z liczby spraw wpływających do wydziału w ostatnich latach oraz obsady kadrowej (liczne odejścia w stan spoczynku sędziów i nieobsadzanie zwolnionych stanowisk). W konsekwencji, w związku z wakacjami w wydziale (obecnie 3 wakaty) spowodowanymi przejściem sędziów w stan spoczynku oraz stałym wpływem spraw, rosną zaległości i wydłużają się terminy rozpoznawania spraw, które wynoszą obecnie ok. 36 miesięcy. Na dzień 30 listopada 2023 r. pozostało do rozpoznania 5462 spraw wszystkich kategorii (z wyłączeniem WSCP i WSCU), które podlegają rozdysponowaniu pomiędzy jedenastu sędziów.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wyjaśnił, że wpływ spraw z najliczniejszej kategorii AUa, do której należy również przedmiotowa sprawa jest nadal bardzo duży i w roku 2022 na liczbę obsadzanych etatów sędziowskich był najwyższy w kraju, wyższy o 56,2% niż średnia krajowa. Mimo że wskaźnik załatwienia przez sędziego orzekającego w Sądzie Apelacyjnym w Krakowie spraw z kategorii AUa za 2022 r. był wyższy o 18% niż średnia krajowa, to wynikająca z wieloletnich (niezawinionych ze strony sądu) braków kadrowych najwyższa w kraju liczba spraw na liczbę obsadzonych etatów, obiektywnie nie pozwalała na szybsze rozpoznanie, również niniejszej sprawy.

Zdaniem uczestnika postępowania brak rozpoznania przedmiotowej sprawy nie wynika z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań Prezesa Sądu Apelacyjnego, przewodniczącego wydziału, czy sędziów, lecz jest rezultatem braku takich warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych, które umożliwiałyby szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw, jakie wpływają do Sądu Apelacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga co do zasady zasługiwała na uwzględnienie, choć Sąd Najwyższy dokonał miarkowania sumy pieniężnej żądanej przez skarżącą.

Po pierwsze, Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga była dopuszczalna, wobec czego podlegała merytorycznemu badaniu.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 u.s.p.p., strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Równocześnie stosownie do art. 2 ust. 2 u.s.p.p. dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie

Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczaniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19; 5 kwietnia 2022 r., I NSP 66/22; 7 lipca 2022 r., I NSP 204/22; 23 listopada 2022 r., I NSP 312/22), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z: 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (zob. postanowienia NSA z: 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06; z 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08; 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08; z 24 lipca 2008 r., I OPP 23/08, 21 kwietnia 2010 r., II OPP 10/10). Ten utrwalony standard orzecniczy wyznacza swoiste domniemanie co do zaistnienia przewlekłości postępowania lub braku tejże. Jednakże powinien być on stosowany przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 u.s.p.p. i w szczególnych przypadkach domniemanie to może być wzruszone (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19).

W powołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że znamiona przewlekłości przypisuje się z reguły dopiero kilkunastomiesięcznej lub dłuższej beczynności sądu drugiej instancji w wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej. Kilumiesięczny okres oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie. Jedynie wyjątkowo krótsze okresy beczynności mogą uzasadniać stwierdzenie przewlekłości postępowania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lipca 2014 r., III SPP 123/14).

Sąd Najwyższy podziela przytoczone wyżej poglądy i w zaistniałych okolicznościach stwierdza, że doszło do naruszenia prawa E. W. do rozpoznania sprawy III AUa 204/22 w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie bez

nieuzasadnionej zwłoki. Akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie 26 stycznia 2022 r. Pismem z dnia 8 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny przesłał do organu rentowego odpis apelacji. Od tego czasu (pomimo upływu ponad 1 roku i 9 miesięcy) Sąd Apelacyjny w Krakowie nie podjął żadnej czynności w sprawie. Ponadto do dnia wniesienia skargi na przewlekłość postępowania apelacyjnego (28 listopada 2023 r.) termin rozprawy apelacyjnej nie został wyznaczony.

Należy też stwierdzić, że wskazywane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przyczyny długiego oczekiwania na rozpoznanie sprawy apelacyjnej, odnoszące się do znacznego wpływu spraw oraz braków kadrowych, nie uzasadniają zaistniałej zwłoki w rozpoznaniu spornego postępowania apelacyjnego.

Nie budzi wątpliwości, że przewlekłość postępowania jest kategorią obiektywną, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w państwie, które nie przyjęło odpowiednich rozwiązań w celu zapobieżenia systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża ilość spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Odpowiedzialność za przewlekłe prowadzenie postępowania spoczywa na Państwie, nawet wówczas, gdy nie sposób odpowiedzialności za taki

stan rzeczy przypisać - jak ma to miejsce w niniejszej sprawie - konkretnemu sędziemu kierującemu postępowaniem, czy sędziemu pełniącemu obowiązki administracyjne w zakresie organizacji pracy sądu lub wydziału. Przewlekłość postępowania w niniejszej sprawie wynika bowiem z systemowej wadliwości organizacji funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Należy też stwierdzić, że wskazywane przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przyczyny długiego oczekiwania na rozpoznanie sprawy apelacyjnej, odnoszące się do znacznego wpływu spraw oraz braków kadrowych, choć wyjaśniają powody zwłoki to jednak jej nie usprawiedliwiają.

Orzekając o przyznaniu skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumy pieniężnej w wysokości 2 000 zł, Sąd Najwyższy uwzględnił, iż zgodnie z art. 12 ust. 4 u.s.p.p., minimalna wysokość sumy pieniężnej jaką należy zasądzić od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej wynosi 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, nie mniej jednak niż 2 000 zł. Postępowanie apelacyjne toczy się rok i 9 miesięcy, zatem skarżącej od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie należąca była kwota 2 000 zł.

Jednocześnie Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do przyznania skarżącej żądanej sumy pieniężnej w wysokości 3 000 zł. Zważyć bowiem należy, że przewlekłość zamykająca się w przedziale czasowym krótszym niż dwa lata, nie jest rażącą zwłoką w rozpoznaniu sprawy. Zasądzona suma pieniężna rekompensuje samo zaistnienie, jak i skutki przewlekłości postępowania. Kwota pieniężna przyznawana na podstawie u.s.p.p. nie służy poprawie bytu materialnego skarżącej. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 2 i 4 u.s.p.p. orzekł jak w pkt 1 i 3 sentencji.

Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 3 u.s.p.p. zalecił Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie w sprawie o sygn. III AUa 204/22 rozprawy w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia zwrotu akt (pkt 2 sentencji).

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym orzeczono w punkcie 4 sentencji na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p.p. oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności

adwokackie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1964). Zasadzeniu podlegała kwota 240 zł tytułem stawki minimalnej opłaty za czynności adwokata.

Sąd Najwyższy zgodnie z dyspozycją art. 17 ust. 3 u.s.p.p. zarządził zwrot na rzecz skarżącej uiszczonych opłat sądowej od skargi (pkt 5).

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

(r.g.)